

Viața culturală maghiară din Pecica¹

Elementele unei culturi sunt atât spirituale cât și materiale.

Baza vieții culturale – și a celei maghiare pecicane – se înrădăcinează în spiritualitate. Spiritualitatea maghiară locală pleacă de la biserică și școală și o vedem materializată în clădiri impunătoare, cum ar fi fosta primărie a Pecicaii Maghiare (apoi policlinică, actualele cabinete medicale individuale), sediul Plasei Pecica (actualul Centru de Îngrijire și Asistență Pecica), clădirea Școlii generale nr. 2 (hotel până în 1910), precum și a Bisericii romano-catolice. Aceste edificii s-au putut realiza pentru că maghiarii din localitate au avut cunoștințe temeinice și devotament pentru o producție materială calitativă și profitabilă.

Comunitatea maghiară pecicană a avut în permanență edili care s-au ocupat de organizarea comunității, ca sursă a bunăstării spirituale și materiale. Acești edili s-au preocupat de organizarea unor asociații, în care localnicii s-au putut întâlni pentru a fi promotorii noului.

În 1900, în Pecica Maghiară funcționau:

– Asociația Civică pentru Independență – Pécskai Polgári Függetlenségi KÖR, care i-a reunit pe cei mai buni și mai înstăriți agricultori maghiari. Această asociație dispunea de un cerc de lectură și de un restaurant cu jocuri de societate;

– Asociația Casino – Pécskai Casino Egyesület era frecventată de intelectualitatea locală, maghiari și români, precum și de comercianți;

PRIMĂRIA COMUNEI PECICA
COMISIA PENTRU APLICAREA LEGII 10/2001
NR.115 DIN 15.11.2002

DE ACORD
PRIMAR
CIONCA ARGHIR IUSTIN

REFERAT

Privind fundamentarea Dispoziției Primarului Comunei Pecica pentru restituirea în natură a imobilului din Pecica intravilan -casa nr.17, CF 16 Rovine top A+2

PROPUNEM

Residu nea în natură a imobilului situat în Pecica intravilan -casa nr.17, CF 16 Rovine top A+2 în suprafață de 762 mp.

MEMBRII COMISIEI: COORDONATOR MEMBRU	SECRETAR VICEPRIMAR CONSILIER JURIDIC REFERENT INSPECTOR	FĂRCAȘ CRISTIANA NAGY ȘTEFAN HORVÁT LUCIA SCHWARTZ ELISABETA BOLDISZAR ȘTEFAN JUNCAN DORINA
--	--	--

**DISPOZIȚIA NR.749
DIN 21.11.2002**

Privind restituirea în natură a imobilului din Pecica intravilan înscris în CF 16 Rovine cu nr. top A+2 casă în suprafață de 762 mp

**DISPOZIȚIA NR.750
DIN 21.11.2002**

Privind restituirea în natură a imobilului din Pecica intravilan înscris în CF 15 Rovine cu nr. top A+5 16b/2 casă, curte și grădina suprafață de 574 mp

PRIMAR
CIONCA ARGHIR IUSTIN

SECRETAR
FĂRCAȘ CRISTIANA

– Corporația meșteșugarilor, înființată în anul 1886, cuprindea meseriași maghiari și români și avea și un cor.

Imobilele corporației au fost retrocedate Asociației Meseriașilor prin dispozițiile primarului, emise de viceprimarul Nagy István în baza referatului comisiei de drept, la data de 15 noiembrie 2002.

Retrocedarea a fost precedată de un șir întreg de hotărâri adoptate de Consiliul Comunal, în cei zece ani premergători, fără de care actul nu s-ar fi putut realiza.

Primăria fostei comune Pecica Maghiară, azi cabinete medicale, construit în 1838.

Drapelul pompierilor civili din Pecica Maghiară

– Asociația Pompierilor Civili din Pecica Maghiară a fost înființată în 1887;

Asociația de pompe Funebre

– Asociația de Pompe Funebre, fondată în 1869.

Puterea, rolul și importanța acestor organisme locale neguvernamentale, bazate pe cooperarea și întraajutorarea membrilor societății maghiare pecicane este evidentă, dacă ne uităm la edificiile sediilor lor, clădiri impunătoare situate în inima localității.

În acest moment nu cunoaștem împrejurările înființării, dar nici detaliile funcționării acestor asociații. Acestea vor putea fi elucidate pe baza unor cercetări viitoare.

Asociațiile Casino, KÖR și Corporația organizau periodic, dar și cu anumite ocazii speciale, baluri, cu invitații tipărite în tipografia din localitate, ofereau cadru propice pentru petrecerea timpului liber, precum și pentru discuții privind viața economico-socială de zi cu zi.

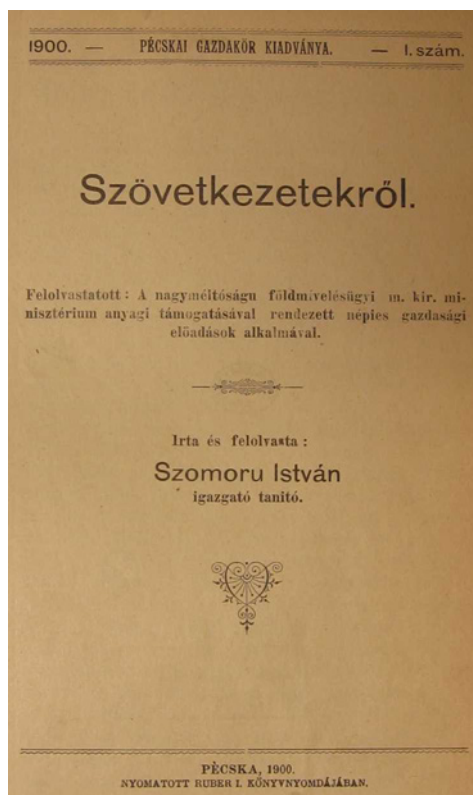
Aceste organizații și-au putut îndeplini menirea până la instaurarea regimului totalitarist de după 1945. La sfârșitul anilor '40, aceste asociații au fost îndepărtate forțat din sediile lor, care au primit altă destinație. Astfel, autoorganizarea societății locale maghiare a avut de suferit, comunitatea fiind

lipsită cu forța de liderii devotați și autentici.

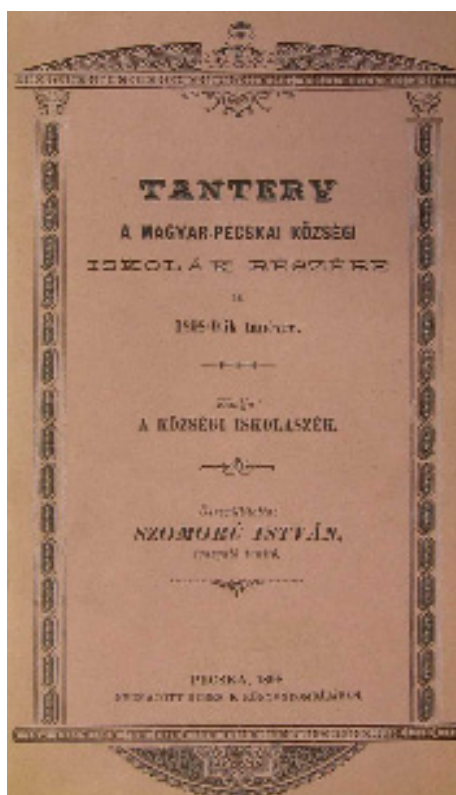
Intellectualitatea maghiară locală a fost în permanență prezentă în aceste asociații. Învățătorii vremii, pe lângă retribuție beneficiau și de o suprafață de teren agricol, astfel erau preocupați și de îndeletnicirea de bază a localnicilor. Ei au avut ca sarcină de serviciu și promovarea noului în domeniul economic, agricol și comercial, fiind și dascăli ai Școlii de meseriași și comercianți. Școala de ucenici a fost condusă de un colectiv compus din dascăli și ediliu Corporației Meseriașilor.

Am găsit chitanța prin care un învățător și-a achitat cotizația de membru al Asociației Casino.

Între anii 1890 – 1930, în Pecica Maghiară a funcționat tipografia lui Ruber E., ulterior a lui Ruber István. Această tipografie a asigurat tipăriurile

Despre Cooperative

Programa școlară pentru școlile comunale din Pecica Maghiară

solicitate de instituțiile, dar și de întreprinzătorii din localitate. Aici s-au tipărit cărți, precum și cele șase publicații săptămânale¹, după cum urmează:

¹ Publicații găsite de informaticianul Nagy Ákos și drd. Zabán Márta în Biblioteca Națională Szeéchenyi din Budapesta, fondul de microfilme FM3/ 4948, 1658, 1661 și 5702.

Pécskai Újság – Társadalmi, mulattató és tanulágos újság a magyar nép számára – Ziarul de Pecica – ziar de divertisment și învățăminte pentru poporul maghiar, 4 noiembrie 1888 – decembrie 1889, numerele 1 – 9, respectiv 1 – 16, 40 – 52.

Jövönk – Társadalmi és közművelődési heti közlöny – Viitorul nostru – publicație săptămânală de cultură și societate, 31 octombrie 1897 – 31 decembrie 1899, numerele 1 – 9, 1 – 52 și 1 – 53.

Pécska és vidéke – Vegyes tartalmú hetilap – Pecica și împrejurimile, săptămânal cu conținut mixt, 9 martie 1902 – 20 iulie 1902, numerele 1 – 20.

Pécskai Újság – Társadalmi, mulattató és tanulságos újság a magyar nép számára – Ziarul de Pecica – ziar de divertiment și învățăminte pentru poporul maghiar 24 august 1902 – 27 septembrie 1903, numerele 1 – 19 și 1 – 39.

Pécskai Hírlap, Társadalmi és közgazdasági hetilap – Curierul Pecican, Săptămânal de societate și economie, 19 martie 1905 – 16 februarie 1908, numerele 1 – 42, 1 – 2 (3?), 1 – 52 și 1 – 7.

Pécskai Újság, probabil 7 numere, 1930.

Aceste publicații sunt surse foarte importante privind viața locuitorilor Pecicăi din epocă și urmează să se găsească cineva care să le valorifice în favoarea actualilor descendenți.

Viața sportivă din Pecica Maghiară s-a desfășurat în cadru organizat din 1924 prin înființarea Clubului Athletic Pecica (PAC), care, după botezarea localității în Rovine, s-a transformat în RAC, denumire sub care a funcționat până în 1944. În 1949 a fost unit cu „Virtutea” sub denumirea de „Steaua Roșie”, iar după 1954, a devenit „Recolta”. Asociația PAC/RAC a avut secții de tenis, popice, lupte și haltere.

În anii 1945 – 1960, cultura maghiară pecicană s-a manifestat în cadrul Căminului Cultural din Rovine, având ca sediu clădirea naționalizată de autoritățile vremii de la Corporația Meseriașilor.

Din 1960, anul unificării administrațiilor locale Pecica și Rovine, viața culturală maghiară pecicană a intrat sub tutela noii autorități locale, care a avut sarcina promovării colectivismului totalitar.

Dacă până în anii 1970 a funcționat o trupă de teatru maghiar amator

local, din 1980 a dispărut. Viața culturală maghiară pecicană a anilor 1935 – 1980 a fost prezentată pe larg în albumul de fotografii redactat de educatoarea Rozália Gulácsi și editat de Asociația Culturală „Kálmány Lajos” în anul 1998.

Dansul popular maghiar a fost mereu prezent în spectacolele cultural-artistice din localitate. În 1978 s-a inițiat un ansamblu de dansuri populare maghiare, pe lângă Casa Pionierilor,

în colaborare cu Școala Generală nr. 2, de unde proveneau dansatorii, care, în 1980, au fondat ansamblul de dansuri populare maghiare „Búzavirág”. Acesta a funcționat până în 1988 sub auspiciile Căminului Cultural și cu sprijinul financiar al cooperativelor agricole de producție „Avântul” și „Steagul Roșu”. Până în 2005 a fost condus de învățătorul Levente Khell. La inițiativa și cu sprijinul financiar al organizației

Uniunii Democratice Maghiare din Pecica, în februarie 1990, formația și-a reluat activitatea pe care o desfășoară în prezent sub conducerea coreografului András Makra, din Ungaria, și cu sprijinul Asociației „Búzavirág”. Fără sprijinul permanent al UDMR-Pecica, „Búzavirág” și-ar fi sistat activitatea demult. În unele perioade ale activității sale, ansamblul și-a ținut repetițiile săptămânale în Căminul Cultural din localitate, instituție cu care se află într-o relație foarte bună. Acest ansamblu, în cei 27 de ani de activitate, a avut sute de dansatori, a susținut numeroase spectacole și a vizitat mai multe țări.

Din cele relatate reiese că în viața culturală maghiară pecicană, în permanență a fost prezentă și viața asociativă.

După o perioadă de 45 de ani de austeritate a vieții comunitare maghiare pecicane, evenimentele din decembrie 1989 au adus schimbări importante.

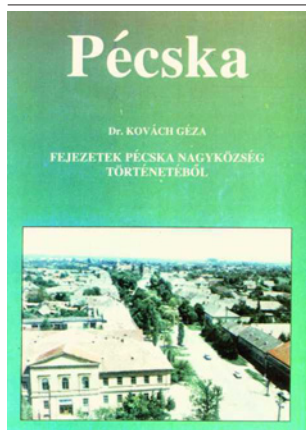
Motorul acestor schimbări a fost organizația locală a UDMR, condusă de prof. Nagy István, Organizația Democrată a Tinerilor Maghiari (MADISZ) și preotul romano-catolic Francisc Iosif Heinrich, care au reușit să mobilizeze mulți localnici devotați realizării obiectivelor propuse.

MADISZ a prezentat mai multe spectacole, a organizat discoteci și a scos publicația „Zabhegyező”, multiplicată cu copiatorul.

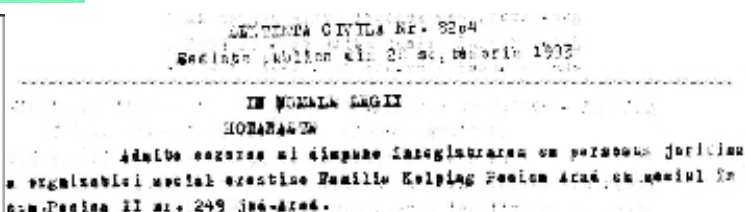

Sub patronajul Parohiei romano-catolice, în mai 1992, a apărut primul număr al publicației lunare „Pécskai Újság – Új sorozat” (Ziar pecican – serie nouă), care a fost urmat de încă 75 de apariții până în 2004. Cele 500 de exemplare la început au fost multiplicare la Parohie cu șapilograf, iar mai târziu a fost tipărită la tipografia arădene. Ea a fost redactată de preotul Francisc Iosif Heinrich, profesorul de limbă și literatură maghiară Sándor Bölöni, profesorul de fizică și viceprimar Nagy István și profesoara de filozofie Izabella Gáspár, locul ei fiind ulterior luat de Péter Bölöni. Această publicație a avut rubrică confesională, de tineret semnată de Péter Bölöni, rubrică medicală condusă de medicul dr. Enikő Pálfi, rubrică de protecția mediului scrisă de János Moldován. Ea reușit să mobilizeze în jur de 20 de colaboratori. Tehnoredactarea a fost realizată de Nagy István și corectura de Sándor Bölöni.

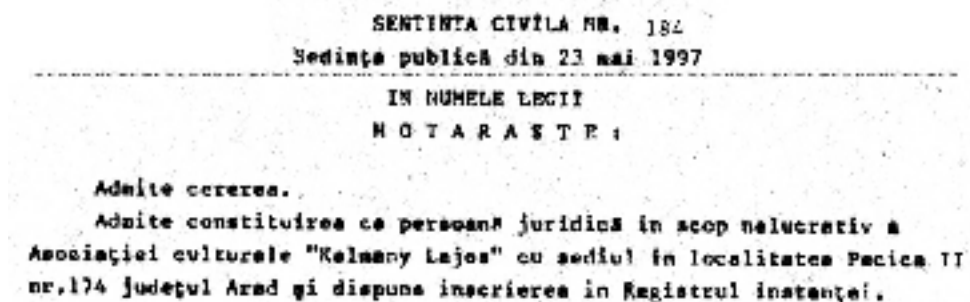

Sub auspiciile Pécskai Újság a apărut prima carte consacrată localității Pecica: Dr. Géza Kovách – Fejezetek Pécska nagyközség múltjából (Capitole din istoria mării comune Pecica), carte care parcurge istoria localității de la începuturi până în 1918.

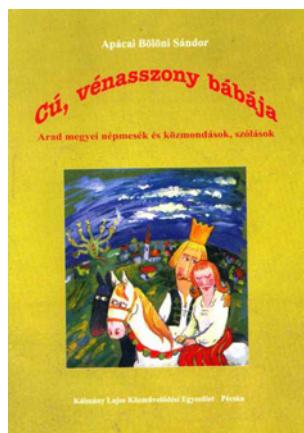
În anul 1993, pe lângă Parohia romano-catolică s-a înființat Asociația Creștină Familia Kolping – Kolping Család Egyesület, condusă de preotul-paroh, protopop Iosif Heinrich și prof. de biologie János Moldován, președinții actuali (2007) fiind prof. de religie Ibolya Bella și preotul paroh Ferenc Czeglédi.

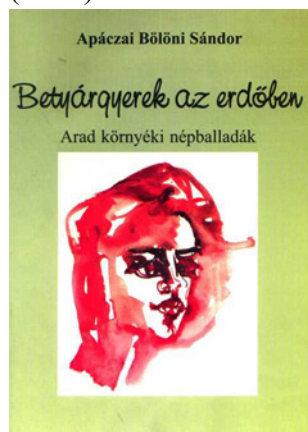
În anul 1995 s-a considerat oportună înființarea unei asociații neguvernamentale, care poartă numele marelui folclorist maghiar, Kalmány Lajos (1852 - 1919), capelan pecican între 15 aug. 1875 — 14 apr. 1877. Kalmány a cules și editat două volume de folclor literar pecican cu titlul „Koszorúk az Alföld vadvirágaiból” (Cunună din florile de câmp), primul fiind consacrat în întregime materialului cules în Pecica. Președinte asociației a fost ales medicul de

familie dr. Alexandru Pálfi, sub conducerea căruia Asociația a editat patru volume:

Apácai Bölöni Sándor – *Cú, vénasszony bábája* (Folclor literar - povești, zicale și anecdote culese în județul Arad) (1997)

Gulácsi Rozália – *Emlékalbum Magyarpécska közművelődési életéből* (1998)

Apácai Bölöni Sándor – *Betyárgyerek az erdőben, Arad környéki népballadák* (Haiduc în pădure – balade populare culese în județul Arad) (1999)

Nagyhalmágyi Sándor – *Magyarpécska múltjából* (Capitole din trecutul Pecicâi Maghiare)

Apácai Bölöni Sándor (16 oct. 1931 – 9 mai 1998), născut la Apáca – județul Brașov, a fost profesor pecican de limbă și literatură maghiară, de la absolvirea Universității „Bolyai” din Cluj și până la pensionare.

Nagyhalmágyi (Stéger) Sándor (1901 – 1969) a fost capelan, preot și paroh, la parohia romano-catolică din Pecica, cu întreruperi, între anii 1927 – 1967.

La înființarea asociației „Kálmány Lajos” s-a intenționat cuprinderea întregii vieți culturale maghiare pecicane, inclusiv a ansamblului de dansuri populare maghiare „Búzavirág”.

O acțiune foarte reușită a asociației a fost organizarea turneului în comuna înfrățită belgiană Wolluwe-Saint-Pierre – Sint-Pieters-Wolluwe. Acel turneu a fost inițiativa comună a celor două primării, iar delurarea a aparținut Asociației „Kálmány Lajos”, personal președintelui, dr. Alexandru Pálfi. La turneu au participat în număr egal membrii ansamblurilor „Búzavirág” și „Păstrătorii Tradiției” din localitate.

Ulterior, ansamblul de dansuri s-a desprins și prin Încheierea 80 din 21 noiembrie 2001, a Judecătoriei Arad s-a înființat „Asociația Búzavirág Egyesület”, cu 80 de fondatori, fiind condusă de prof. Rozália-Mária Fridrik. Formația organizează sau ia parte anual la 5 – 6 evenimente culturale ale maghiarimii locale:

- la 15 martie, comemorarea revoluției din 1848;
- la sfârșitul lunii mai - începutul lunii iunie, hramul bisericii romano-catolice;
- în luna iunie, spectacol de închidere a stagiunii;
- în august, concurs al dansatorilor soliști;
- la 6 octombrie, comemorarea celor 13 generali, martirii revoluției din 1848;
- la sfârșitul lunii octombrie - începutul lunii noiembrie, întâlnirea formațiilor de dansuri ale minorităților din județul Arad.

„Búzavirág” este prezent la majoritatea evenimentelor culturale din Pecica, dar și în multe alte localități din județul Arad.

În 2005 s-a înființat M-KIDSZ (Organizația Culturală Democrată Maghiară de Tineret), care a editat 3 numere din Pécskai Magyar Újság.

Reușitele vieții culturale maghiare din Pecica s-au datorat în primul rând oamenilor onești și devotați, care s-au preocupat de animare și organizare, dar în permanență a fost nevoie de susținere financiară din partea întreprinzătorilor din localitate și a autorităților locale (Consiliul Orășenesc și primar).

Participanții la un „bal cu buline” (Pöttyös bál), organizat de Asociația Civică Independentă - KÖR - fetele având rochiile din material identic și elevii unei Școli Sălaș

